

1. Nederlandse bisschoppen.

Op 13 januari 1976 reageerden de Nederlandse bisschoppen als volgt op het dokument van 29 december 1975 van de Congregatie voor de Geloofsleer:

"De christelijke visie op de seksualiteit heeft altijd gezocht naar binding van het seksuele leven van de mens aan voortplanting en aan de liefde van man en vrouw. Men kan de seksualiteit niet losmaken uit dit verband zonder tekort te doen aan de bedoelingen van de Schepper. De huidige samenleving heeft de neiging de seksualiteit van de mens los te maken van de voortplanting en vaak ook van de liefde tussen man en vrouw. Vandaar de moeilijkheden en problemen. Het 15 januari in Rome gepubliceerde dokument van de Congregatie voor de Geloofsleer is een oproep aan de mensheid tot een hernieuwde bewustwording van deze met het mens-zijn gegeven bindingen.

De visie die in dat dokument wordt weergegeven is de visie die de christelijke Kerk vanouds heeft afgelezen uit Gods Woord. Men moet de in het dokument afgewezen seksuele beleving niet isoleren van de totale christelijke visie op de seksualiteit van de mens, op de waarde van het leven en de eerbied voor het leven, op de waardigheid van de mens en op zijn verantwoordelijkheid voor zijn seksuele handelingen. De ontwikkeling van de laatste jaren inzake visie op de seksualiteit van de mens heeft niet alleen meer ruimte gebracht doordat preutsheid en taboes werden doorbroken en meer mededogen is gegroeid voor de mens in zijn situatie. Die ontwikkeling heeft ook met zich meegebracht dat remmen werden losgelaten en normen niet meer aanvaard. Tot schade van de waardigheid van de mens. In dit licht moet men het dokument van de Congregatie voor de Geloofsleer beoordelen als een wegwijzer en een appel. De bisschoppen hopen dat bezinning naar aanleiding van dit dokument in de toekomst nadere positieve aanwijzingen van pastorale aard verschaft als hulp voor hen die in hun moeilijkheden een weg overeenkomstig de opdracht van het Evangelie zoeken". De Nederlandse bisschoppen menen dat deze verklaring -hoewel zij aansluit bij een dokument met bredere strekking- ook tien jaar later haar waarde niet heeft verloren.

2. Op 11 december 1978 schrijft Mgr. Simonis een briefaan priesters, diakens en allen die in de parochies van het bisdom Rotterdam werkzaam zijn naar aanleiding van verzoeken aan redakties van parochiebladen om kontaktadressen op te nemen waar homofielen en hun ouders terecht kunnen voor advies en hulp.

"Omdat mij onlangs nog eens is gebleken, dat verschillende instanties, die zich -overigens met goede bedoelingen- voor de homofiele medemens inzetten, uitdrukkelijk met de moraal van de kerk delen, wil ik u met klem vragen uiterst voorzichtig te zijn met het opnemen van kontaktadressen in kerkelijke bladen".

Welke is dan volgens Mgr. Simonis de "moraal van de kerk"?

Hij heeft begrip voor de moeilijke omstandigheden en wijst diskriminatie van de homofiele aanleg als zodanig af maar:

"Tegelijk wil ik er echter de nadruk op leggen dat het niet diskrimineren van de homofiele aanleg niet verward mag worden met het goedkeuren, laat staan aanraden van homoseksueel gedrag.

Volgens de moraal van onze kerk, die op de Heilige Schrift gegrond is en onlangs nog eens in "Persona Humana" is beklemtoond, is homoseksueel gedrag in strijd met Gods wet en met zijn scheppingsordening".

3. Terwijl Kard. Willebrands in Rome is voor overleg met de Paus heeft Mgr. Gijsen een interview met iemand van Elseviers Magazine dat 20 januari 1979 verscheen.

Hierin zegt de Bisschop van Roermond dat homofielen, die zich niet houden aan de voorschriften van de kerk uitgesloten moeten worden van de sacramenten.

Op 21 januari 1979 geeft Kard. Willebrands een verklaring vanuit Rome waarin hij het volgende zegt over homofilie:

"..... zonden tegen seksuele normen worden vaak beschouwd als de ergste die een mens kan begaan. Niettemin wordt datgene wat op seksueel gebied verkeerd is dikwijls eerder geboren uit zwakheid dan uit boosheid. Ik wil geen seksuele misdragingen goed praten. De leer van de kerk moeten wij onverkort handhaven. Zij is de verklaring van het evangelie tot heil van de mens. Maar moeten wij onze stem niet krachtiger verheffen tegen het kwaad dat ontspruit uit boosheid, zoals leugen, laster, haat, onrecht?".

4. Op 12 maart 1979 geeft Mgr. Ernst van Breda zijn mening voor de televisie in een gesprek met Pater Alfred de Weijer. Het gaat over het aansluiten van het gedrag op het geloven.

De schakel daartussen is het geweten. Dat ontstaat niet doordat een machtig iemand waar ik bang voor ben zegt: "Dat mag niet". Maar het ontstaat als een (machteloze) medemens mij aanziet en zijn ogen zeggen: "wat gij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook aan mij niet ...". Ook de homofiele mens kijkt mij aan en vraagt een thuis in de kerk en ik ben bereid hem dat te geven.

Hoe is de verhouding tussen mijn geweten en de leer van de kerk. Die staan soms op gespannen voet.

De ethiek die de kerk ontwikkeld heeft haalt niet de hoogte van Jezus, omdat zij te maken heeft met mensen van vlees en bloed die elkaar vaak bestrijden. De ethiek die gebaseerd is op deze harde werkelijkheid moet wel beperkt zijn en voortdurend in beweging blijven naar het evangelie (dynamische ethiek) bijv. een rechtvaardige oorlog is maar relatief geoorloofd. De kerk mag dus ook niet te hoog mikken met haar eisen.

Hoe moet dat nu met homofiele mensen? U hebt al gezegd dat wij ze niet mogen diskrimineren, maar hoe moeten zij hun leven inrichten?

Dat kiezen ze zelf (met hun eigen geweten). Nu komen ze daarbij in aanraking met de kerk: met de pastor als geloofsgetuige en metgezel. Als geloofsgetuige weet de pastor dat de seksualiteit zijn orde vindt in een relatie tussen man en vrouw in het huwelijk. Maar als metgezel weet hij dat deze weg voor de homofiele mens niet begaanbaar is. Hij neemt dan deze mens zoals hij is en vraagt zich af welke troost het evangelie heeft: de barmhartigheid van God die aan mensen mogelijkheden geeft, die ze zonder dat niet zouden hebben. Daarnaast moet ook de dynamiek blijven. Hij kan samen met de homofiele mens de richting van het evangelie zoeken.

Maar komt de homofiele mens dan toch weer niet terecht in de hoek van misdeelden, gehandikapt, de deficiente mens die nog mag rekenen op een stuk barmhartigheid?

Ja, net als ieder ander mens. Niet meer en niet minder. Wij zijn allen onder de maat en leven van Gods barmhartigheid. Dit werkt ook creatief. Als je beseft dat je alleen van Gods barmhartigheid leeft, dan weet je tegelijk dat je alleen maar op Gods barmhartigheid een beroep kunt doen als je zelf een mededogend mens bent voor een ander die in de knoei zit. Daarom mag de communie ook niet geweigerd worden aan homofiele mensen, die net als ieder ander een beroep doen op Gods barmhartigheid.

5. In april 1979 spreekt Mgr. Bluysen zich uit in een televisieprogramma en in het bisdom blad. Hij distancieert zich uitdrukkelijk van de demonstratie die op 14 april gehouden wordt voor de Bisschopswoning van Mgr. Gijsen in Roermond.

Jezus Christus heeft een blijde boodschap gebracht. Wie van goede wil is mag rekenen op de liefdevolle, bevrijdende nabijheid van God.

Op grond waarvan zou men beweren dat die goede wil bij homofiele mensen minder aanwezig zou zijn. Men heeft niet vrij gekozen voor de homofiele geaardheid en deze kan in het algemeen ook niet veranderd worden. Daarom zijn woorden als zondig en schuldig daarop niet toepasbaar.

Waarom beoordelen wij homofielen niet op de eerste plaats zoals alle mensen. Als mensen die net als iedereen rechtvaardig kunnen zijn of onrechtvaardig.

Wij mogen hen geen apart stempel opdrukken maar hen zien als mensen voor wie dezelfde waarden en normen gelden als ieder ander. Pas dan kunnen wij de ethische vragen omtrent bijv. homofiele vriendschappen op deugdelijke wijze beantwoorden.

Net zo min als alle seksualiteit binnen het huwelijk geoorloofd is zijn alle erotische gedragingen binnen een homofiele vriendschap te veroordelen.

Anders zouden belangrijke waarden als trouw, respekt voor de ander, liefde, onbaatzuchtigheid in feite ondergeschikt worden gemaakt aan de seksualiteit.

Op dezelfde gronden verbaas ik mij over het gemak waarop alle homo-seksueel gedrag als vanzelfsprekend goed en geoorloofd beschouwd wordt. De ongenueanceerde wijze waarop dit veelal pleegt te gebeuren lijkt seksualiteit tot een konsumptiemiddel te degraderen. Dit geldt overigens evenzeer voor heterofielen.

De kerk moet het ideaal voorhouden: de levenswijze van Jezus Christus en zijn normen en waarden.

De uitnodiging van Jezus is vooral een uittreden uit jezelf om mens voor andere te kunnen zijn. Dit kun je slechts naarmate je door zelfontplooiing aandacht voor de eigenheid en de waarde van anderen hebt gekregen. Zelfontplooiing is een moeizaam proces, dat geldt voor heterofielen en homofielen, maar homofielen hebben het daarmee doorgaans moeilijker. Daarom rekenen zij er op dat mensen van de kerk hun situatie verstaan.

Homofielen weten dat zij in hun onderlinge relatie niet kunnen beantwoorden aan wat God bedoeld heeft toen hij man en vrouw voor elkaar bestemde. Zij mogen ook weten dat zij Jezus beter volgen naarmate zij zijn idealen omtrent oprechtheid, onbaatzuchtigheid, liefde en trouw trachten waar te maken.

Hoe dit konkreet moet en kan daar zijn geen algemene oordelen over te geven.

Kernpunt van de "leer" van de kerk is de boodschap van Gods goedheid, barmhartigheid en liefde voor de mens.

De weg van Christus is niet de weg van de minste weerstand, maar de weg van het vaak moeizame zijn voor de ander.

Mede op grond van al deze min of meer tegengestelde meningen van de Nederlandse Bisschoppen tussen december 1978 en april 1979 worden de Bisschoppen door de centrale leiding in Rome aangespoord om snel met een duidelijke gezamenlijke verklaring te komen, zodat er weer één lijn zou komen.

Dit laatste hebben de Bisschoppen geweigerd. Wel hebben ze in juli 1979 aangekondigd de homofilie in studie te nemen.

Aan de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving werd een studie-opdracht gegeven maar het resultaat ervan werd niet door alle Bisschoppen voor hun rekening genomen. Daarom heeft de Raad dit als een eigen bijdrage aan de discussie uitgegeven in november 1979 onder de titel: "Homofielen in de samenleving".

6. Op 1 oktober 1986 schreef de Congregatie voor de Geloofsleer een brief aan de Bisschoppen over de pastorale zorg voor homoseksuelen.

Al in 1975 heeft de Congregatie voor de Geloofsleer deze kwestie in haar 'Verklaring over enkele vraagstukken van de seksuele ethiek' behandeld en homoseksuele handelingen gedefinieerd als 'naar hun intrinsieke aard ongeordend'. Maar omdat deze Verklaring het gewoonlijk gemaakt onderscheid tussen homoseksuele handelingen en homoseksuele konditie of neiging aanhield, vonden sommigen in deze Verklaring toch grond om deze konditie als neutraal of zelfs als goed te beschouwen.

De bijzondere neiging van de homoseksuele persoon, tendeert, hoewel in zichzelf niet zondig, toch min of meer sterk naar een gedrag dat in moreel opzicht intrinsiek kwaad is en zij moet daarom als objektief ongeordend worden beschouwd.

"Reeds in de 'Verklaring over enkele vraagstukken van de seksuele ethiek' van 29 december 1975 (Archief van de Kerken 31 (1976), 142-154) heeft de Congregatie voor de Geloofsleer dit probleem uitvoerig behandeld. In dat document wordt de plicht benadrukt te trachten de homoseksuele aanleg te begrijpen en wordt opgemerkt, dat de schuldigheid van homoseksuele handelingen met voorzichtigheid moet worden beoordeeld. Tegelijkertijd hield de Congregatie rekening met het gebruikelijke onderscheid tussen homoseksuele aanleg of neiging en homoseksuele handelingen. Deze laatste worden als handelingen beschreven 'die hun noodzakelijke en wezenlijke gerichtheid missen', als 'naar hun intrinsieke aard ongeordend' en die als zodanig op geen enkele manier ooit kunnen worden goedgekeurd (vgl. n. 8, par. 4 (Archief van de Kerken 31 (1976), 146).

Maar bij de discussie welke op de publikatie van de verklaring volgde, werd een overdreven welwillende interpretatie van de homoseksuele aanleg zelf gegeven, waarbij sommigen zover gingen haar onverschillig of zelfs goed te noemen. Men moet daarentegen meer nauwkeurig zeggen, dat hoewel de bijzondere neiging van de homoseksuele mens op zich geen zonde is, deze toch een min of meer sterke gerichtheid is op een in moreel opzicht intrinsiek slecht gedrag. Daarom moet de neiging zelf als een objektieve ongeregeldeheid worden beschouwd.

Daarom moet bijzondere zorg en pastorale aandacht worden besteed aan hen die deze aanleg hebben, opdat zij niet gaan menen, dat het uitleven van deze gerichtheid in homoseksuele relaties een moreel aanvaardbare keuze is".

Dan wordt in het kort de leer van de bijbel over dit onderwerp weergegeven (6) en de tekenwaarde van het huwelijk benadrukt waar in de vereniging van man en vrouw de innerlijke eenheid van God en zijn plan weerspiegeld wordt (6,7).

Alleen binnen de huwelijksrelatie is seksualiteit op zijn plaats. Daarbuiten beantwoordt zij niet aan Gods bedoelingen.

"Kiezen voor een seksuele omgang met een persoon van hetzelfde geslacht staat gelijk met de rijke symboliek en betekenis te niet doen van het plan van de Schepper ten aanzien van de seksuele werkelijkheid, om maar niet van de doeleinden ervan te spreken.

De homoseksuele aktiviteit brengt geen elkaar aanvullende vereniging tot uitdrukking, welke het leven kan overdragen en is daarom in strijd met de roeping tot een bestaan in die vorm van zelfovergave, welke volgens het evangelie het wezen zelf is van het christelijk leven. Dit wil niet zeggen, dat homoseksuele personen niet dikwijls edelmoedig zijn en niet zichzelf geven, maar wanneer zij zich met homoseksuele aktiviteiten inlaten, versterken zij in zichzelf een ongeordende seksuele neiging, welke in wezen genotzucht is.

Zoals bij elke morele ongeregeltheid het geval is, belemmert de homoseksuele aktiviteit de eigen verwezenlijking en het eigen geluk, omdat ze in strijd is met de scheppingswijsheid van God. Wanneer zij de verkeerde opvattingen betreffende de homoseksualiteit afwijst, beperkt de kerk de vrijheid en waardigheid van de persoon niet, maar verdedigt deze juist eerder op een realistische en authentieke wijze".

Vervolgens gaat de brief in op de tendens bij velen heden ten dage om homoseksuele aanleg te aanvaarden en homoseksuele daden te wettigen. Daarover wordt gezegd (9):

De kerk kan tegenover dit alles niet onverschillig blijven en houdt aan haar duidelijke standpunt vast, welke niet onder druk van de burgerlijke wetgeving of van de mode van het moment kan worden gewijzigd. Zij houdt zich dan ook eerlijk met de vele mensen bezig die zich niet door de pro-homoseksuele bewegingen vertegenwoordigd voelen en met degenen die in de verleiding zouden kunnen komen in hun misleidende propaganda te geloven. Zij is zich ervan bewust dat de opvatting, dat de homoseksuele aktiviteit gelijkwaardig is aan de geslachtelijke uitdrukking van de huwelijksliefde of tenminste evenzeer aanvaardbaar, een rechtstreekse invloed heeft op het begrip dat de samenleving heeft van de aard en de rechten van het gezin en deze ernstig in gevaar brengt.

Betreurd wordt dat er geweld gebruikt wordt tegen homoseksuelen. Dit strookt niet met de waardigheid van de persoon die gerespekteerd moet worden.

Maar als homoseksueel gedrag aanvaard wordt is het logisch dat er geweld gebruikt wordt (10):

Maar de terechte reactie op de onrechtvaardigheden welke homoseksuele worden aangedaan, mag op geen enkele manier tot de bewering leiden, dat de homoseksuele aanleg niet ongeordend is. Wanneer een dergelijke bewering wordt gedaan en de homoseksuele aktiviteit bijgevolg als goed wordt aanvaard of wanneer een burgerlijke wetgeving wordt ingevoerd om een gedrag te beschermen, waarop niemand enig recht kan doen gelden, zal noch de kerk noch de samenleving in haar geheel zich er nog over mogen verbazen, wanneer ook andere verkeerde meningen en praktijken veld winnen en de ongerijmde en gewelddadige gedragingen toenemen.

Verder komt de kwestie van schuld en keuze-vrijheid nog aan de orde (11).

Beweerd wordt door sommigen dat de homoseksuele mens geen keus heeft, maar innerlijk tot homoseksueel gedrag gedwongen wordt en dus geen schuld heeft omdat hij niet vrij is. In sommige gevallen kan zich dit inderdaad voordoen, maar men moet oppassen voor generalisering.

In ieder geval moet de ongegronde en vernederende vooronderstelling, dat het homoseksuele gedrag van homoseksuelen altijd en volledig dwangmatig is en daarom zonder schuld, worden vermeden. Ook in personen met een homoseksuele geneigdheid moet namelijk de fundamentele vrijheid worden erkend, welke de menselijke persoon kenmerkt en hem zijn bijzondere waardigheid verleent. Zoals bij elke bekering van het kwaad zal, dank zij deze vrijheid, de menselijke inspanning verlicht en ondersteund door de genade van God, ertoe kunnen komen om de homoseksuele aktiviteit te vermijden.

Men moet zich verenigen met het kruisoffer van Christus. Verwezen wordt naar de brief van Paulus aan de Galaten 5,24: "Zij die Christus Jezus toebehoren hebben het vlees gekruisigd met zijn hartstochten en begeerten" (12). Tenslotte worden de bisschoppen gewezen op hun zware verantwoordelijkheid om te waken over de juiste leer.

7. Kardinaal Simonis heeft op 26 januari in de zendtijd van het Humanistisch Verbond Radio commentaar gegeven op de brief van de Congregatie van de Geloofsleer. (Het interview werd al op 27 november opgenomen) (zie 1.2.1 15 (1987) nr. 3, blz. 107).

"Het katholieke standpunt ten aanzien van de visie op de schepping is dat in de schepping Gods wezen, zijn wil op de een of andere manier verankerd ligt. Zodat datgene wat van dat normale patroon afwijkt, dan ook "afwijking" is". Volgens kardinaal Simonis ligt in de discussie hier het kernprobleem, omdat de een homoseksualiteit normaal en natuurlijk acht, de ander het ziet als tegen de natuur. Het kerkelijk spreken over homoseksualiteit heeft volgens de kardinaal betrekking op deze objektieve ordening. Hij wijst erop dat de brief van de Congregatie niet het door de interviewer genoemde woord "ziekte" gebruikt: "Er wordt wel gezegd dat het geen juiste ordening is, vanuit de scheppingswerkelijkheid. Het stuk gaat van die scheppingswerkelijkheid uit. God heeft man en vrouw geschapen als beeld op hem gelijkend, juist in hun onderlinge populariteit".

In het gesprek legt interviewer Steven de Winter de kardinaal de vraag voor of het dokument niet een handvat biedt aan katholieken om bijvoorbeeld een kamer niet te verhuren aan een homo. Kardinaal Simonis wil de mensen die dit uit gewetensovertuiging doen, die vrijheid niet ontnemen: "Zo iemand heeft een geweten en die ziet vanuit zijn geweten: dit is geen juiste levenswijze en ik wil daaraan niet meewerken. Die moet ik het recht laten om zo te beslissen". Dat wil niet zeggen dat de kardinaal deze handelswijze aanmoedigt. Hij meent dat we in onze samenleving elkaar niet moeten gaan vragen: "bent u hetero, bent u homo". Wel maakt hij zich bezorgd over een homokultuur die "als cultuur de samenleving zou kunnen bedreigen". Hierbij verwijst hij naar een theorie uit de ontwikkelingspsychologie die stelt dat homo-gevoelens op een bepaalde leeftijd bij ieder kind voorkomen en vervolgens omgebogen worden naar hetero-gevoelens. "Maar wetenschappelijk wordt er ook verschrikkelijk verschillend over deze vraagstukken geoordeeld", voegt hij daaraan toe.

Kardinaal Simonis heeft dit interview gegeven in het kader van een breed opgezet programma van het Humanistisch Verbond over de visie op homoseksualiteit in diverse kerkelijke groeperingen.

Bij gelegenheid van het verschijnen van de brief van de Congregatie voor de Geloofsleer heeft in de Diocesane Pastorale Raad van Utrecht (DPRU) in november een discussie plaatsgevonden. Bij die gelegenheid deelde de aartsbisschop mee dat er bij de bisschoppen geen plannen zijn om tot een afzonderlijk pastoraat voor homofielen te komen, omdat de zorg voor hen en voor alle andere mensen tot de parochiële zielzorg behoort.